

ضرورت تربیت اخلاقی / بی ادبی ابن سینا به ابن مسکویه چه بود

دانشمندان مسلمان علم اخلاق را برترین علم می دانند. سعادت فردی و اجتماعی انسان در گرو تهذیب نفس از آلودگی‌ها و آراسته شدن...

خبرگزاری مهر- دانشمندان مسلمان علم اخلاق را برترین علم می دانند. سعادت فردی و اجتماعی انسان در گرو تهذیب نفس از آلودگی‌ها و آراسته شدن آن به فضایل اخلاقی است. ابن مسکویه در خصوص اهمیت علم اخلاق می گوید: "این علم از همه علوم برتر است و به نیکو کردن رفتار انسان از آن جهت که انسان است می پردازد."

به این علت دانشمندان مسلمان به جویندگان دانش توصیه می کنند قبل از فراگیری هر علمی به فراگیری علم اخلاق و تزکیه نفس بپردازند. داستانی از برخورد ابن سینا با ابن مسکویه نقل شده است که بیانگر اهتمام علمای مسلمان به علم اخلاق و مقدم دانستن آن بر دیگر علوم است.

روزی شاگردان ابن مسکویه در کنار او نشسته بودند. ابن سینا با گردویی در دست وارد شد و آن را به سمت ابن مسکویه پرتاب کرد و گفت: "مساحت این گردو را مشخص کن و بگو که مساحت آن با چند جو برابر است."

ابن مسکویه بخشهایی از کتاب اخلاق را به ابن سینا داد و گفت: تو نخست اخلاقت را با این کتاب اصلاح کن تا ما مساحت آن گردو را مشخص کنیم که تو به اصلاح اخلاقت بیش از محاسبه این گردو نیازمندی.

راز اهمیت اخلاق و تربیت اخلاقی در این است که روح انسان مانند جسم او سلامت و بیماری دارد. به همین سبب خداوند متعال روح منافقان را بیمار دانسته و درباره آن می فرماید: "روح و قلب آنان بیمار است، پس خداوند بر بیماری آنان بیفزاید."

یکی از مهمترین بیماریهای روحی، وجود صفات رذیله اخلاقی در انسان است. وجود این بیماری آثار سوئی دارد: نخست آنکه توانایی تشخیص خوب از بد و زشت از زیبا و حق از باطل در کسی که دچار این بیماری باشد، تضعیف می شود.

ضرب المثلی معروف می گوید عقل سالم در بدن سالم است. این ضرب المثل به یک واقعیت مهم اشاره دارد و آن اینکه سلامت بدن شرط لازم برای سلامت عقل، یعنی توانایی درک حقایق و تشخیص خوب از بد و حق از باطل است. اما بر اساس دیدگاه قرآن انسان در صورتی می تواند از توانایی درک حقایق و تشخیص خوب از بد و زشت از زیبا و حق از باطل برخوردار باشد که علاوه بر برخورداری از سلامت جسمانی، از سلامت روحی هم برخوردار باشد.

قرآن کریم در این خصوص می فرماید: "هرگاه آیات ما بر آنها تلاوت می شود، می گویند افسانه های پیشینیان است. چنین نیست. بلکه کارهای زشتی که مرتکب شده اند بر قلب آنان زنگبار بسته است. چنین نیست. بلکه آنان در آن روز از پروردگارشان در حجاب هستند."

دوم آنکه افراد مبتلا به بیماریهای روحی از آرامش محروم هستند. همچنان که بیماریهای جسمانی آرام و قرار را از انسان می گیرند و زندگی را بر او تلخ می کنند، بیماریهای روحی مانند حسادت، خودبزرگی بینی، کینه ورزی، غضب و ... نیز آرامش و قرار را از روح انسان گرفته و زندگی را بر او ناگوار می سازند.

بیماریهای روحی حتی ممکن است بیماریهای جسمی نیز ایجاد کنند. امروز روان شناسان ثابت کرده اند که برخی بیماریهای جسمی انسان با بیماریهای روانی ارتباط دارد. برای مثال افسردگی که یک بیماری روانی است ممکن است در کار دستگاه گوارش اختلال ایجاد کند و ناراحتی های گوارشی را پدید آورد.

البته آثار شوم بیماریهای روحی افزون بر فرد، جامعه را نیز تحت تأثیر قرار می دهند و نشاط و آرامش و اطمینان خاطر را در جامعه نابود می کنند و چنین جامعه ای نمی تواند به اهداف مورد نظر خود در ابعاد مختلف دست یابد.

از سوی دیگر، چنان که برای حفظ سلامت بدن آشنایی با ویژگیهای بدن سالم، بیماریهای بدن، علل آن بیماریها و راههای درمان آنها ضروری است، برای حفظ سلامت روح نیز آشنایی با ویژگیهای روح سالم، بیماریهای روح، علل آنها و راههای درمان آنها ضروری است.

علمی که عهده‌دار بیان صفات و رفتارهای پسندیده و راههای درمان صفت‌های ناپسند است، علم اخلاق و تربیت اخلاقی است. بنابراین، سعادت فردی و اجتماعی انسان در گرو تهذیب نفس از آلودگی‌ها و آراسته شدن آن به فضایل اخلاقی است.